

ANABİLİM EĞİTİM KURUMLARI ANAOKULLARI

OKUL ÖNCESİ
DÖNEMDE
CİNSEL GELİŞİM

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE
REHBERLİK HİZMETLERİ - OCAK 2011

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE FİZİKSEL GELİŞİM

Gelişim bir bütündür. Gelişimin en hızlı olduğu dönem ise okul öncesi dönemdir.

Okul öncesi dönem, çocuğun çevresini tanımaya ve kendi hakkında bilgi sahibi olmaya çalıştığı, içinde yaşadığı toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıklar kazanmaya başladığı dönemdir. İlk çocukluk dönemi (2-6 yaş) olarak adlandırılan bu dönemde çocuğun bedensel-hareket, zihinsel-dil ve sosyal-duygusal gelişimi de hız kazanır. Bu alanlardaki gelişimin yanı sıra, çocuğun kendisi hakkında bilgi sahibi olma isteği, kendi bedenini tanımaya yönelik çabaları ve cinsel rol davranışlarını kazanmaya başlaması ilk çocukluk döneminin üzerinde durulması gereken bir yönüdür. Bu dönemde, genelde iyi birer gözlemci ve araştırmacı olan, merakını gidermek için sorular soran çocuk, benimseyeceği cinsel kimliğin, çevresi tarafından da desteklenmesini ister.

3 yaş sonrasında, çocuğun kendi cinsiyetindeki ebeveyniyle kurduğu özdeşim, kız çocuğun anneye, erkek çocuğun babaya benzeme isteği, çocuğun kendi cinsiyetine özgü davranış ve tutumlar kazanmasında önemli bir etkidir. Çocuk ile kendi cinsiyetindeki ebeveyni arasındaki ilişkinin niteliği, kurulacak olan özdeşimi de etkilemektedir. Çocuk model aldığı anne veya babası gibi davranışlar göstermeye, giyinmeye, konuşmaya başlar ve bu davranışları kendi kişiliği ile bütünleştirir. Bu nedenle ebeveynlerin cinsel rollerine uygun tutum ve davranış sergilemeleri, olgunlaşmış bir cinsel kimliğe sahip olmaları büyük önem taşımaktadır.

Yanlış model kadar modelsizlik de çocuk üzerinde olumsuz etki yaratabilir. Anne veya babanın yokluğu durumunda çocuk, doğal olarak özdeşim kurabileceği bir model arayışına girer. Amca, teyze gibi yakın aile çevresi bu noktada önem kazanır ve çocuk yakın bulunduğu kendi cinsiyetindeki yetişkini kendine model olarak seçer. Çocuğun model arayışının sonuçsuz kalması durumunda cinsel kimlik kazanımı olumsuz yönde etkilenebilmektedir.

Aile ortamının yanı sıra, çocuğun oyun ortamında bulunan kendi cinsiyetindeki arkadaşları da cinsel rol davranışlarının kazanılmasında çocuğa model oluşturabilmektedir. Kız erkek ayrımını fark eden çocuğun, okul öncesi dönemde genelde kendi cinsiyetinden arkadaşlar edindiği ve kendi cinsiyetiyle övündüğü görülür. Çocuk kendi cinsiyetinden arkadaşlarının olumlu ya da olumsuz davranışlarını takip eder ve birçoğunu benimser. Ayrıca ebeveynlerin kız ve erkek çocukları için seçtikleri oyuncaklar ve kitaplar da cinsel kimlik kazanımında önemli birer etkidir.

Çocukların büyük çoğunluğu bu dönemde kendi cinsel organlarıyla ya da arkadaşlarının cinsel organlarıyla oynamak isteyebilirler. Bu durum, yetişkinlerin cinsellik hakkındaki tutumlarından farklı olarak değerlendirilmelidir. Çocuğun bu ilgisinin yalnızca meraktan kaynaklandığı dikkate alınmalıdır. Çocuk yalnızca merakı yüzünden sergilediği bu davranışları yüzünden cezalandırmamalı ya da azarlanmamalıdır.

Öte yandan siz, çocuğunuzun bu tip davranışlarının sizin aile terbiyenize uygun olmadığını ve hala sınırlandırılması gerektiğini düşünüyor olabilirsiniz. Böyle bir durumda çocuğunuza, bu tip bir ilginin normal

olduğunu ama herkesin önünde bu gibi davranışlarda bulunmanın uygun olmadığını söyleyebilirsiniz. Bu durum, aynı zamanda çocuğunuza, herkesin bedeninin özel olduğu, muayene sırasında doktorun ya da herhangi bir acı duyduğunda ailesi dışında, kimsenin bedenine dokunmasına izin vermemesi gerektiğini öğretmeniz için de iyi bir fırsat olabilir. Böylece çocuk cinselliği doğal ama kişiye özel bir davranış olarak algılayabilecektir.

Bu dönemde bazı çocuklar karşı cinsten ebeveynlerinin genital organları ile ilgilenmeye başlayabilirler. Kız çocukları babalarının ilgisini çekme konusunda anneleriyle yarışmaya girebilirler, anne babalarının cinsel yaşamları hakkında sorular sorabilirler. Anne babaların, çocuğun merakını gidermek adına, cinsel yaşamları hakkında çocuğa bilgi vermeleri sakıncalıdır. Cinsel yaşamın özel bir konu olduğu ve başkaları ile paylaşılamayacağı ifade edilmelidir. Çocuğun anne baba ile aynı odada yatması, anne babanın evde çıplak dolaşmaları, çocuğun merakını daha fazla arttıracaktır. Bu nedenle, doğduğu günden itibaren en kısa zamanda çocuğun odası ve yatağı ayrılmalıdır. Çocuğun sorularının kaynağı, bilmediği bir konuya duyduğu meraktır. Bu durum normaldir ve ailenin anlayışlı tutumu ile kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Bu yaşlarda bir erişkin gibi bağımsız ve aktif olarak, merak edilen cinsel konuların çeşitli kaynaklardan araştırılıp öğrenilmesi söz konusu değildir ve edinilen bilgiler erişkin yaşa gelindiğinde cinsel tutum ve davranışların sağlıklı olması açısından belirleyicidir. Bu nedenle cinsellik hakkında çocuğa bilgi vermek için en uygun kişiler anne babalardır. Buna rağmen anne babalar kendilerini bu konuda bilgi vermede yetersiz bulur ve soruları geçiştirmeye çalışırlarsa, çocuklar yaşları ilerledikçe sorularına başka yerlerden cevap aramaya girişebilirler. Böylece anne babalar çocuğun bu konuda sağlıklı bilgiye ulaşip ulaşmadığını öğrenme şansını kaybedebilirler.

Öyleyse anne babaların bu sorumluluklarını yerine getirirken, okul öncesi dönem cinsel gelişim ve davranışları hakkında aşağıda özetlenen temel bilgilere ihtiyaçları vardır.

0-2 yaş dönemi cinsel gelişim;

- Bebek kucağa alınma ve okşanmayla bedensel teması ve bundan haz almayı öğrenmeye başlar.
- Cinsel kimlik ve cinsel rol gelişimi başlar yani bebekler, kız veya oğlan olduklarını anlamaya ve buna uygun davranmaya başlarlar.
- Bir yaş civarında bebeklerin çoğu cinsel organlarını keşfeder ve dokunmaktan hoşlanır.

3 yaş dönemi cinsel gelişim;

- Tuvalet eğitimi ile birlikte çocuk cinsel bölgenin daha fazla farkına varır.
- Kendi cinsiyetinden emindir ancak bunun kalıcı olup olmadığını bilmez.
- Diğer çocuklara kız veya oğlan oluşlarına yani cinsel kimliğine göre farklı davranmaya ve onların davranışını kabul etmeye başlar.
- Cinsel organlar ve bedensel fonksiyonlar için kelimeler öğrenir. Bu dönemde çocuğa cinsel organların doğru terimlerle tanıtılması gerekir. İdeal olanı tıbbi terimlerin (vajina ve penis) öğretilmesidir. Anne-baba ve bakıcıların cinsel organlara lakaplar takması, mastürbasyona karşı olumsuz tavır takınması doğru değildir.
- Cinsel organlar ve bedensel fonksiyonlar için kelimeler öğrenir. Bu dönemde çocuğa cinsel organların doğru terimlerle tanıtılması gerekir. İdeal olanı tıbbi terimlerin (vajina ve penis) öğretilmesidir. Anne-baba ve bakıcıların cinsel organlara lakaplar takması, mastürbasyona karşı olumsuz tavır takınması doğru değildir.
- Bedensel temas, öpülüp sevmeye duyulan ihtiyaç devam eder.

4 yaş dönemi cinsel gelişim;

- Bebeklerin nereden ve nasıl geldiklerine dair sorular sormaya başlar. Üreme bu yaşta çocukların anlaması için çok karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle bebeklerin nasıl olduğuna dair bilgiler defalarca tekrarlanmalıdır.
- Akranları ve oyuncaklar aracılığı ile cinselliği anlamaya çalışır. "Doktorculuk" ve "Evcilik" oynayarak kadın ve erkek vücutları arasındaki farklılıkları öğrenmek için çabalar.
- Başkalarının tuvalette ne yaptığını merak eder. Yetişkinlerin argo konuşmalarını taklit eder.

- Hangi davranışların sosyal olarak kabul edilebilir olduğunu anlamaya başlar. Toplum içinde ve özel mekânlarda nasıl davranılması gerektiğini kavrar.
- Özellikle erkek çocuklarda cinsel bölge duyumu artmıştır ve çoğunlukla da üzgün olduklarında cinsel organlarını tutarlar.

5 yaş dönemi cinsel gelişim;

- Bebeklerin nasıl oluştuklarından ziyade nasıl doğduklarıyla ilgilidirler. Arkadaşlarından cinsellikle ilgili doğru olmayan bilgiler edinebilirler. Böyle bir durumda anne-babanın çocukları ile cinselliği onların anlayabileceği bir dilde ve üslupta konuşması ve doğru bilgiler vermesi uygundur.
- Giyinirken veya banyoda yanlarında kimsenin bulunmasını istemezler.
- Cinsiyetler arası farklılıklara karşı daha duyarlı olmaya başlarlar. Kendi cinsiyetinden çocuklarla arkadaş olma eğilimi gösterirler ve kadın/erkek rollerine olan ilgileri giderek artar.
- Cinsel oyunlara ve mastürbasyona devam eder.
- Açık-saçık, müstehcen kelimeler kullanmaya başlar. Kullanılan kelimeleri taklit ve tekrar ederler.
- Daha az olmakla birlikte bedensel temasa ihtiyaç duyar.
- Vücuduna sahip çıkmayı ve kendisine uygunsuz biçimde dokunulduğunda "hayır" diyebilir.

Çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimine yönelik, özellikle ebeveynler tarafından bilinmesi gerekli en önemli nokta, çocukların bu ilgilerinin doğal olduğudur. Karmaşık olmayan ifadeler kullanılarak doğru bilgilerle merakları giderilen çocukların sağlıklı bir cinsel kimlik kazanmalarının sağlanacağı unutulmamalıdır.

Cinsel eğitimde anne baba tutumları;

1. Çocuğunuz soru sorduğunda cevap verin."Büyüdüğünde sana söylerim" veya "sen nereden duyuyorsun böyle şeyleri " diyerek onu engellemeyin. Çocuğunuz bir daha sormayabilir ve güvenilir olmayan kaynaklardan yanlış şeyler öğrenebilir. Çocuğunuza soru sorması nedeniyle memnun olduğunuzu belli edin ve "Bu soruyu bana sorduğun için teşekkür ederim." diyerek onu ödüllendirin.
2. Döllenme ve doğum hakkında konuşurken şüpheli, belirsiz veya gerçek olmayan ifadeler kullanmayın. Çocuğunuz insanlar hakkında öğrenmek isterken hayvanları örnek olarak vermeyin. Bu kafa karıştırıcı, baştan savmacı bir tutumdur.
3. Çocuğunuz soru soracak kadar büyükse, doğru yanıtları ve doğru sözcükleri öğrenecek kadar da büyüktür. Çocuğunuz ne sorduğunu anladığınızdan emin olduktan sonra doğrudan sorulan soruya yanıt verin.
4. Soruyu sorulduğu zaman yanıtlayın. Eğer çocuğunuz soru sorduğunda cevap veremeyeceğiniz bir konumda iseniz, örneğin kalabalık bir markette iseniz "Bunu evde konuşalım." ya da "Bunu daha sonra konuşalım." diyerek cevap vermeyi kısa bir süre için erteleyebilirsiniz.
5. Bilgilendirirken yaşına uygun resim ve kitaplar kullanınız.
6. Bazen çocuğunuzun sorduğu soruyu bilemeyebilirsiniz. Bu durumda en doğru tutum "Bunun cevabını bilmiyorum. En kısa zamanda öğrenip seni bilgilendireceğim ." demektir.

"Çocukların Cinsellikle İlgili Sahip Oldukları Tek Hak; Gerçeği Bilme Hakkıdır."

Richard Ives